

לשקיעת החמה, וטבל, ונותר לו רק פרק זמן קצר עד השקיעה, והנידון הוא אם הסיח דעתו בזמן הקצר הזה משום שאינו ראוי בו לעבודה, או לאו⁽¹⁵⁾.

תא שמע: פרה אדומה – רבי חייא ברבי יוסף אמר, מקדש הכהן העובד בה את ידיו ורגליו לפני העבודה בכלי שרת, בפנים, ויוצא ועובד בהר המשחה. ורבי יוחנן אמר, מקדש אפילו בחוץ ואפילו בכלי חול ואפילו במקידה של חרס!

ומדייקת הגמרא: והא פרה אדומה, דטמוי מטמינן כא-א ליה לכהן העובד בה לאחר שקידש ידיו ורגליו, דתנן: מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה [בטומאת שרץ, שיש לה טהרה בטבילה בו ביום], ומטבילין אותו לאחר מכן, והיה אותו כהן השורף את הפרה טמא טומאת טבול יום. ועשו כן כדי להוציא מלבן של צדוקים, שהיו אומרים שאין הפרה נעשית בטבול יום אלא אך ורק במעורבי

לאחר שיטבול ידיו, דק ליה, מדקדק הוא לשמור על קידוש ידיו ורגליו, ולא מסח דעתיה ממנו!⁽¹⁵⁾

תא שמע: קידש ידיו ורגליו, ונטמאו ידיו – מטבילין, ואין צריך לקדש!

ודחינן: נטמאו ידיו בלבד לא מיבעיא לן, ופשיטא שאינו צריך לקדש. כי קא מיבעיא לן כאשר נטמא כל גופו,⁽¹⁶⁾ וטבל, האם גם באופן כזה חייב לחזור ולקדש⁽¹⁷⁾.

ותמזה הגמרא: אם נטמא כל גופו, תיפוק לי שחייב לקדש כיון דבעי למיעבר הערב שמש, שהרי אפילו אחר טבילתו אין הוא נטהר עד שקיעת החמה, ואם כן ודאי אסוחי מסח דעתיה בזמן רב שכזה?!

ומתריצין: אופן האיבעיא הוא כגון דאיטמי סמוך

שאינו פוסל כשלא קידש.

אולם בזבח תודה נקט שאם יודע בבירור שלא הסיח דעתו אינו צריך לקדש ע"ש.

15. לכאורה תמזה למה הוצרכה הגמרא לומר "את"ל יציאה לא פסלה", והרי אף אם יציאה פוסלת משום שהסיח דעתו כיון דפריש, עדיין יש לומר שבטומאה אין היסח הדעת כיון דהדר חזי באותו מקום. ובבית הלוי [ח"א ה יב] כתב שאילו יציאה פוסלת אין ספק בטומאה, כי צריך לצאת כדי לטבול וממילא חייב בקידוש.

ותמה [שם אות ט] הרי לצורך טבילה צריך לפשוט בגדיו, והרי בכך נפסל הקידוש הראשון [כמו שהוכיח לעיל יט ב] הערה 2], ותיפוק ליה שצריך לקדש משום כך, אף אם טומאה אינה נחשבת כהסח דעת ותירץ, שהנדון בסוגיין הוא רק לגבי חילול עבודה, ומה שנפסל הקידוש משום שהוא מחוסר לבישה אינו מחלל עבודה, אלא רק אם נחשב שהסיח דעתו מפני הטומאה.

הנצי"ב במרומי שדה כתב שהקידוש אינו נפסל ביציאתו לטבול, כיון שיוצא לצורך עבודה, וכונתו, שהרי הנידון באיבעיא זו הוא על היסח הדעת, וכבר התבאר לעיל [בהערה 11] שאין היסח הדעת ביוצא לעבודה אלא רק משום פסול יוצא שגורו בה.

16. **בחק נתן** הקשה הרי מדרתן "נטמאו ידים ורגלים אין צריך לקדש" משמע שאילו נטמא כל גופו צריך לקדש.

ובספר **לשם זבח** תירץ שהוצרך לומר נטמאו ידים ורגלים להשמיענו שמועילה להן טבילתן לטהר אף שלא טבל כל גופו. ובכך תירץ גם את קושית הפנים מאירות למה הוצרך לומר "יצאו הרי הן בקדושתן" והרי דין זה נלמד בקל וחומר מנטמאו שיש בהן יותר הסח הדעת ואינן טעונות קידוש. ובהכרח שמשמענו חידוש בטבילה שמועילה במקום קידוש, והה

אמינא שמועילה דוקא בנטמאו ולא ביצאו, ולכן נשנו שתייהן.

17. **בשפת אמת** כתב שאף על פי שגם ידיו שנטמאו אינן ראיות לעבודה, מכל מקום בנטמא גופו יש הסח הדעת יותר, כי צריך הערב שמש, ואפילו סמוך לשקיעת החמה צריך להמתין קצת, ולכן מספקא לן אם טעון קידוש, מה שאין כן בידי שאינו צריך לשהות כלל ואינן צריכות קידוש.

18. **הרמב"ם** [פ"ה מביאת מקדש ה"ז] כתב נטמא גופו באכילת אוכלין או משקין טמאין וטבל, אף על פי שאינו צריך הערב שמש חזר ומקדש אחר טבילה, שכל טבול מקדש ידים ורגלים ואחר כך עובד, ואם לא קידש לא חילל.

והעיר **הכסף משנה** שהרמב"ם נקט אופן זה, ולא את האופן שהעמידה הגמרא בנטמא סמוך לשקיעה, כי סמוך לשקיעה לא שכיח, וכתב עוד שהרמב"ם פסק שלא חילל, כי האיבעיא לא נפשטה ומספק לא מחללינן עבודה.

ולכאורה תמוה, שהרי צריך לקדש מספק, ולמה נקט הרמב"ם טעם שכל הטובל מקדש, וצריך לומר שאילו טעם זה אין הסח דעת בטומאת כל גופו יותר מידי, שהרי בטומאה על ידי אוכלין אינו צריך הערב שמש, ולכן נקט שבכל גופו צריך קידוש מפני שטובל. אך עדין תמזה כי בגמרא לא הוכר אלא טעם של הסח דעת, וראה **זבח תודה**.

והגרי"ז הוכיח מכך שגם באיבעיא זו אין הנידון לפסול משום היסח הדעת, אלא שמשום היסח הדעת גזרו חכמים על קידוש ידים ורגלים כל פסולי קדשים של לינה יוצא וטומאה, ולפיכך אפילו באופן שודאי לא הסיח דעתו צריך לקדש ידיו, והיינו באוכל אוכלים טמאים שאין בהם היסח דעת כי אינו צריך הערב שמש.

והביא רביה מהירושלמי ביומא [פ"ב ה"א] שדן אם יש ריצוי ציץ על טומאת ידים, ומשמע שחל פסול טומאה על הידים ושייך בו ריצוי ציץ, ואף שהטומאה מנטלת את הקידוש

ותממה הגמרא: **אי הכי**, שחלוק דין קידוש ידיים ורגלים בפרה משום שטבול יום כשר בה, **למה לי כלל דמקדש** לידיו ורגליו? והרי אין קידוש ידיים ורגלים שלה כשאר קידוש לעבודה של קדשים!?

ומתריצין: **כעין עבודה** בשאר הקרבנות **בעינן** לעשות את עבודת הפרה, ולפיכך צריך גם לקדש ידיו ורגליו לפני עבודתה.

איבעיא להו: מהו לקדש ידיו ורגליו על ידי הטבלתם בתוך הכיור? (3) האם משמעות הכתוב "ורחצו אהרן ובניו ממנו" היא שרק ברחיצה של מים היוצאים ממנו אמר רחמנא, ולא על ידי טבילה בתוכו (4), או דילמא יכול לקדש ידיו ורגליו אפילו

שמש, שכבר שקעה שמשם ונטהרו לגמרי, היתה נעשית!

ושמע מינה שקידוש ידיים ורגלים לא פסלה בה טומאה, שהרי טמאזהו אחר שקידש ידיו ורגליו, ובכל זאת הוא טובל מיד, וחוזר לעבודתו מבלי שיצטרך לקדש ידיו ורגליו פעם נוספת (1).

ודחינן: שאני פרה מיתר הקדשים, הואיל וטבול יום כשר בה לעבודה, לא פסול בה טומאה בקידוש שלה, מה שאין כן שאר הקדשים, שטבול יום פסול בהם, לכן גם טומאה פוסלת בהם את הקידוש ידיים ורגלים שלהם (2).

3. האחרונים הקשו הרי מקדש יו"ר כאחת, ואם מקדש בתוך הכיור נמצא שהוא חוצץ בינו לבין הרצפה, הרי אמרו לעיל [נט ב] שבשעת קידוש צריך לעמוד מדין שירות, ולכאורה כשם שחציצה פוסלת בעמידה לעבודה כך תפסול בקידוש.

ובמנחת חינוך [ק"ו] העמיד באופן שמקדש ידו אחת או שתי ידיו בלבד, ואינו צריך לקדש רגליו עמו, כגון בהתלכלכה או הסיח דעתו מאחת מהן, [ראה לעיל שם הערות 9 ו-10].

והנצי"ב כתב שכלי שרת אין חוצצין, שהרי מקשינן לעיל [שם] שיקדש מיושב, ומשמע שאין חשש להפסק בגדיו. וראייתו תמוזה שהרי בקושיית הגמרא שם עדין לא נודעה הדרשא שבתירוץ שקידוש נחשב כעבודה, ולפיכך לא היה שייך פסול חציצה בשיבתו. [וראה שם שהסיק כי הגירסא הנכונה בגמרא היא ללא תוספת "ורגליו" אלא הנידון על ידיו בלבד, וכדברי המנ"ח].

ובקהילות יעקב [י"ז] כתב שהכיור אינו מפסיק משום שעושה בו את המצוה, וכמבואר להלן [כ"ד. תוד"ה הואיל] שאם מטלטל כלי על ידי כלי אחר אינו נחשב חציצה.

ויש שכתבו שהנפקא מינה לפרה אדומה הנעשית בחוץ ואין בה דין עמידה על הרצפה מהטעם שהרצפה מקדשתו, [כסברת תוס' להלן כד], אלא רק מדין הנאמר בעבודה ושבת ככל אחיו הכהנים שתהא עמידתו כשאר אחיו [כמבואר בספרי שופטים וברש"י שבת צג ב], וכיון שבפרה אין דיני עבודה נמצא שהקידוש הוא רק חיוב הגברא ומדיני כהונתו, נמצא שלא שייך בו חציצה, כי בפרה אין ריצפה שתקדשו.

ויתכן שאף אם הגברא טעון קידוש לכהונתו, כגון בביאה ריקנית, אינו צריך לעמוד על הרצפה שתקדשו, כי חיוב העמידה נאמר רק ב"לשרת", וכדעת הראב"ד סוף"ק תמיד, ראה לעיל יט ב הערה 13.

4. **תוס'** בחולין [קז א] הביאו **שבה"ג** [בסוף הלכות ברכות] הוכיח מסוגיין שבגטילת ידיים יכול להטביל ידיו בכלי, ורק בקידוש יו"ר מייבעיא לן כי כתוב "ממנו" ולא בתוכו. והקשו על דבריו למה לא יהיה בכך חסרון בכך גברא הנצרך בגטילת ידיים [נמשמע שבקידוש אין חסרון זה. ראה לעיל יט ב הערה 5 לתוס'].

ולכאורה אינו רחוק ידים [כמבואר בסוף הערה 10] ומה יועיל לו הציץ, צריך לומר שהריצוי מועיל שלא יחול פסול טומאה על הידים.

1. גם בראיה זו הקשו האחרונים איך שייך היסח הדעת בטומאה שמתמאין אותו כחלק מסדר עבודת הפרה, והלא טומאה זו היא לצורך העבודה? **ובקרן אורה** כתב שכיון שאינו ראוי לעבודה בשעה שהוא טמא, נחשב כהסח דעת ואף שגם בטומאת ידיים אין ראוי לעבוד באותה שעה, צריך לומר כמבואר לעיל [כ ב הערה 8] שהכהן ראוי ורק ידיו טעונות נקיות. וצ"ע.

והגרי"ז ביאר כדרכו, שאין הפסול משום היסח דעת, אלא שמפני היסח דעת גזרו שיחול גם פסול טומאה בקידוש יו"ר. וראה **בצאן קדשים** שהעיר כיצד מדמין פסול טומאה בפרה שהוא רק טומאה דרבנן [כדלעיל יז ב בתוד"ה שריפה] והרי יש לומר שלפיך אינו מסיח דעתו, אך טומאה דאורייתא תפסול משום היסח הדעת. וכך הסיק באמת **במצפה איתן** שהראיה היא מפרה רק על טומאה דרבנן, אך להגרי"ז אין חילוק בין חומר הטומאות, כי אין ההסח דעת משום טומאה פוסל, אלא שגזרו רבנן שטומאה תפסול, ואף טומאה דרבנן תפסול.

2. **בשפת אמת** ביאר שכיון שפרה נעשית בטבול יום אין בה היסח הדעת, כי אין לו צורך להמתין עד שיוכל להטהר, ודינו כנטמא ידיו. **והגרי"ז** ביאר כדרכו, שבפרה לא התחדש הפסול שגזרו רבנן לפסול בטומאה משום היסח הדעת, כי היא כשרה בטבול יום ואין בה דיני טומאה של קדשים. ועל קידוש יו"ר לא חלים אלא פסולי הקרבנות, ולא פסולי פרה אדומה. [וראה בספרו הלכות פרה אדומה שהוכיח כי אין פסול טומאה כשאר קרבנות, אלא פסול אחר התחדש בה, שתעשה בטהרה, וטבול יום הוא בכלל "איש טהור" ואינו פוסלה].

וראה **קרן אורה** שנקט כי גם לינה לא תפסול קידוש יו"ר בפרה, כי כל שאין פוסל במעשה הפרה אינו פוסל בקידוש, כמו שמצינו ביציאה ובטומאה, והיינו שכל דין שהקלו בו בפרה, הקלו בו בקידוש יו"ר שלה.

(5) בטבילה בתוכו?

שנקט "טבל במי מערה", כי מי מערה איצטריכא ליה לתנא להשמיענו שאינם מקדשים. שלא תאמר קל וחומר – אם כל גופו טובל בהן ונטהר בהן מטומאת גופו משום מעלתם שהם מים שאינם שאובים, ידיו ורגליו לא כל שכן שיתקדשו אם יטבלם במי המערה [ואינו כמטביל במי הכיור שאינו מקדש, כי הם מים שאובים], לפיכך נקט תנא "או שטבל במי מערה", להשמיענו שאינם מועילים לקדוש ידים ורגלים על אף שמועילים לטהרת כל הגוף⁽⁶⁾.

אמר רבי חייא בר יוסף: מי כיוור נפסלין בלינה בשני זמנים נפרדים, האחד בשקיעת החמה, והשני כאשר עולה עמוד השחר.

בשקיעת החמה, נפסלים כל "מתירי" הקרבנות שלא נעשתה בהם עבודתם במשך היום. והיינו, אם לא נעשו כל עבודות הדם או הקומץ, שהם מתירי הקרבן לאכילה ולהקטרה, ושקעה החמה, נפסלו המתירים שנותרו, ואין הם ראויים עוד לעבודה. אך

אמר רב נחמן בר יצחק, תא שמע: כהן שקידש מחוץ לעזרה, או שטבל כל גופו במי מערה הכשרים לטבילה אך לא קידש ידיו ורגליו מהכיוור או מכלי שרת אחר, ועבד – עבודתו פסולה!

ודייק רב נחמן בר יצחק שפסולו הוא דוקא משום שטבל במי המערה ולא קידש ידיו ורגליו במי הכיור, הא טבל ידיו ורגליו בתוך מי כיוור, שהוא דומיא דטבל כל גופו בתוך מי מערה, ועבד – עבודתו כשירה! כי אם נאמר שעבודתו פסולה, למה נקט "טבל כל גופו במי מערה", והרי אפילו טבל ידיו ורגליו במי הכיור עבודתו פסולה. אלא שמע מינה, שהחסרון בטבל במי מערה הוא רק משום שהם לא מי כיוור, אך אם יטבול במי הכיור, הרי זה נחשב לקידוש ידים ורגלים!

ודחינן: לא. לעולם אפילו אם טבל ידיו ורגליו בכיור כמו שטבל במי המערה אין זה נחשב לקידוש. ומה

להעביר רוח רעה ודאי אינה מועילה כי צריך ליטול ג"פ ושכשוך ג"פ נחשב כפעם אחת, כי בפעם ראשונה נטמאו כל המים שבכלי.

5. **הרמב"ם** [פ"ה מבי"א"מ ה"י] כתב ואין מקדשין בתוך הכיור או בתוך כלי השרת, אלא מהן, שנאמר ממנו ולא בתוכו, ואם קידש בתוכו ועבד לא חילל, וכתב **הכסף משנה** שפסק "שלא חילל" כי הוא בעיא דלא איפשטא, ומספק לא מחללינן עבודה. **ובקריית ספר** כתב ש"ממנו" נאמר למעט מכלי חול, ורק משום ששינה קרא וכתב "ממנו" במקום "בו" דרשינן למעט ולא בתוכו, ולכן מיעוט זה אינו גמור לפסול אלא רק לכתחילה.

ובקרבן אורה הקשה אם לא נפשט הספק כיצד הביא הרמב"ם את הדרשא "ממנו" ולא בתוכו שממנה למדו לפסול קידוש בתוכו. וראה **לב אריה** בחולין [קו א] ודבריו תמוהים. ומדברי הרמב"ם מוכח לכאורה שהגידון לפסול קידוש בתוכו אינו מדיני הכיור, אלא משום צורת מעשה הנטילה, שהרי פסל גם בתוך כלי שרת, אך בקריית ספר כתב שהוא הדין בשאר כלי שרת שהתברר דומיא דכיוור, ומשמע שאינו מדיני מעשה הנטילה.

6. רש"י נקט [כאן ולעיל כ ב ד"ה עבודתן] שהיה אמינא שטבילת כל גופו דבר חשוב היא ועדיפה מקידוש יו"ר. אך הרמב"ם [פ"ה מבי"א"מ ה"י] כתב הטביל יו"ר במי מקוה אפילו במעין אין זה קידוש עד שירחץ בכלי, והיינו שהיה אמינא שטבילת יו"ר בלבד עדיפה מקידושם. [נטבילת כל גופו כבר ביאר שם בה"ה שאינה מועילה].

והרשב"א בתורת הבית [בית ו' שער ג'] ביאר דבריו שאילו בכל מקום אינה נחשבת נטילה, הרי אין צורך לכתוב "ממנו" כי אפשר ללמוד שאינה מועילה מעצם הכתוב "ורחצו" ואין זו רחיצה. **ובמרדכי** פסחים [סימן ר'] כתב שטעמו של הבה"ג הוא משום שהכנסת ידיו לתוך הכלי נחשבת ככח גברא וראיה ממה שנקראת רחיצה ולא טבילה, כי טבילה בשאובין פסולה. וראה **בריטב"א** [חולין שם] שנקט כי שכשוך היד בכלי מועיל משום שמנענע את המים בתוך הכלי ונחשב ככח הכלי, וראיתו מכיור שמקדש ממנו יחידי ומועיל משום כח הכלי. **ובאור זרוע** [נטי"י ס"א] הביא שיש דוחים את ראת הבה"ג מכיור, [והוא הרשב"א במשמרת הבית שם] כי קידוש אינו צריך כח גברא, שהרי מצינו מקדש יחידי בתרוה"ד וכתב ליישב שבכיוור היו נשפכים רביעות מים על ידי פתיחת הדר. ובזה נעשה כח גברא.

ומסתבר שנחלקו הראשונים אם המיעוט "ממנו" נאמר בדיני הכיור, ואינו שייך כלל לדיני נטילת ידים, כי הוא דין בצורת העבודה בכיור, ואם כן אין ראיה משכשוך בכיור לאופן מעשה הנטילה, אלא רק אם נחשב ככלי או כח גברא. אך אם המיעוט נאמר במעשה הקידוש שיהיה דוקא דרך שפיכה ולא בשכשוך, הרי משמע שבחולין מתקיימת הנטילה גם בשכשוך, ומוכח שאין צורך במעשה שפיכה. וראה עוד בהערה הבאה.

ועוד כתב שם הרשב"א בשם הרמב"ן שרק אם המים מונחים בכלי שאינו מחובר לקרקע מועילה בהן טבילה כנטילה, אך כשהכלי מחובר בקרקע נחשב כטבילה בשאובין שאינה מועילה.

ובבית יוסף [ארו"ח ד'] כתב שאפילו אם לא מועיל השכשוך לנטי"י לאכילה, מועיל לנטילת שחרית לתפילה, אך מאידך

השחר, אלא הרי הם **כאברים** עצמם, שנפסלים רק בזמן עלות השחר.⁽⁸⁾ ולפיכך, אם ישקעו את הכיור בבור המים לפני עמוד השחר, ויחזרו ויעלו אותו מהבור לאחר עמוד השחר, לא יפסלו מי הכיור בלינה מלקדש בהם לעבודה בהקטרת האיברים, אלא הם יהיו ראויים לקדש בהם ידים ורגלים לצורך עבודת הקטר חלבים גם ביום המחרת [אבל, כאמור, הם יהיו פסולים לקדש בהם ידים ורגלים לצורך עבודה ב"מתירים"]!

רב חסדא אמר: אף לעבודה במתירין אין נפסלין מי הכיור בלינה אלא בעמוד השחר, כאברין, שאינם נפסלין בלינה עד שיעלה עמוד השחר.

וטעמו של רב חסדא הוא, משום שפסול הלינה של מי הכיור הוא מחמת שהתקדשו בכלי שרת, וכל המתקדשים בכלי שרת נפסלים בלינה, וזמנה של לינה זאת הוא כשיעלה עמוד השחר.

ורבי יוחנן אמר: כיור, כיון ששקעו בבור לפני שקיעת החמה, שוב אין מעלהו מהבור עד שיעלה עמוד השחר למחרת, כדי שלא יפסלו מימיו בלינה.

והניחה עתה הגמרא שאין מעלין את הכיור בלינה אפילו לא לשעה קלה כדי לקדש ידים ורגלים

איברי הקרבנות שנתרו, שאינם "מתירי הקרבן", הרי הם מוקטרים גם במשך הלילה, עד עמוד השחר.⁽⁷⁾

שני הזמנים הללו, שקיעת החמה ועלות השחר, הם גם הזמנים שבהם נפסלים מי הכיור, אך הפסול אינו פסול מוחלט אלא הוא תלוי ביחס לעבודה שמקדשים לפניה את הידים והרגלים.

ביחס לעבודת ה"מתירים", נפסלים מי הכיור מיד עם שקיעת החמה, כמתירין עצמן, שנפסלים בשקיעת החמה.

ולכן, גם אם ישקיעו את הכיור לפני עלות השחר בבור המים, ולכן לא יפסלו המים שבכיור מצד לינה אפילו כשעלה עמוד השחר, אלא הם ימשיכו להיות ראויים לקדש בהם גם למחר לצורך עבודת הכהנים בהקטר אימורין למחר, בכל זאת, יחול פסול במים לגבי זה שלא יהיו אותם המים ראויים לקדש בהם את הידים ורגלים לצורך עבודה במתירים למחרת בבוקר. ופסול זה של המים לגבי קידוש ידים ורגלים לעבודה במתירין, חל מיד בשקיעת החמה, כיון שאז נפסלים המתירים עצמם, בשקיעת החמה.

אך ביחס לעבודת אברים המוקטרים במשך כל הלילה, לא נפסלים מי הכיור עד שיעלה עמוד

משום פסול המתירין אלא משום פסול הידים, וקידוש הידים נפסל בשקיעת החמה משום שאינם ראויים יותר לעבודה. ולדבריו אפשר לברר כיצד תלוי דין הקידוש בסוגי העבודות אף אם נקוט שהקידוש נעשה להכשר כהן, והיינו משום שהכהן אינו לעבודת מתירין בלינה. אך לשאר הביאורים בהכרח שהקידוש מדיני העבודה, כי אילו הוא להכשר כהן מה איכפת לן באיזה עבודה יעבוד וראה **אשר לשלמה** [מועד נז].

והגרי"ד סולוביצקי ביאר שרבי חייו סבר שאין פסול במי כיור מצד עצמן אלא משום שעומדין לקדש לעבודות שנפסלות בלינה, ודינם תלוי בדין העבודה, ורב חסדא סובר שחל בהם פסול לינה בעמוד השחר מצד עצמן, כי התקדשו בכלי שרת, ולכן אף כשעומדין למתירין דינם כאברים, ורבי יוחנן סבר כרבי חייו, שנפסלין משום שעומדים לעבודות, וסבר שאין לחלק בין עומדים למתירין לאברים ונפסלין בשקיעת החמה, וראה עוד הערה הבאה והערה 4 לתוס'.

8. בשטמ"ק [יח] העיר למה לא יפסל הקידוש ידים בשקיעת החמה כמו פסול המים, וכי פסול הקידוש אינו תלוי אם עומד למתירין או לאברים. ואיך מועיל הקידוש לעבודת לילה. וביאר שפסול מי כיור אינו מדיני המים, שהרי אינם עקיפים מהאברים שהם מקדשין לצרכן, והאברין עצמן לא נפסלים בלינה, אלא גזירה היא שאם תתיר לקדש ממים אלו לעבודת לילה יבאו לקדש מהם למחר גם לצורך מתירין אלא

7. רש"י פירש שמי הכיור נפסלים לפי זמן העבודה שעומדים לקדש לצורכה, ולפיכך אם עומדים לקומץ ודם נפסלין בשקיעת החמה, בין אם לא שקעם קודם לכן, ובין אם שקעם חזרו והעלם שעה אחת בלינה. אבל פסול לינה של מים העומדים לקדש לאיברים חל בעמוד השחר, ותלוי רק אם שקעו קודם לכן, ואילו אם העלאו אחר כך אינם נפסלין, כי אין זו לינה כשעלו ביום.

וטעם החילוק בפשטות הוא משום שכל הלילה נחשב לינה למתירין, שהרי אינו ראוי להקרבתם, ואילו היום שלמחר כשר לאיברים, ורק זמן עלות השחר פוסלם, וכיון שהמים היו משוקעין לא נפסלו, וכמו שמים העומדים למתירין אינם נפסלים אם שוקעו קודם שקיעת החמה עד למחר. וכן משמע **בחזו"א** [ג' ה'] שאין למי כיור הקטרה אלא שפיכתן למצוותן, וכיון שמתירין עבודתן פסולה אחר שקיעה, גם המים שהוכנו להם זו שעת הקטרתן.

אולם מדברי רש"י משמע לכאורה שאין פסול לינה תלוי בזמן שאינו ראוי לעבודה, שהרי הוצרך להביא מקרא שדם נפסל בשקיעת החמה דכתיב ביום זבחו יאכל, אך אם כן יקשה מה הטעם שמים העומדין לקדש לעבודת קובץ נפסלים, הרי קומץ אינו נפסל בלינה בשקיעת החמה אלא בעלות השחר, והלילה רק אינו ראוי לעבודתו. וראה ועיין **מנחת אברהם** מנחות [כ ב] ובהערה 1 לתוס'.

ובאבן האזל [פ"ה מביאימ הי"ד] נקט שאין פסול המים

ישקעוהו בבור לפני עלות עמוד השחר יפסלו המים לעבודת המתירים למחר, משום הלינה בשקיעת החמה ביחס למתירים!]

ומתריצין: **מאי** דאמר רבי יוחנן "כיוור ששיקעו בבור לפני שקיעת החמה שוב **אינו מעלהו**", אין כונתו לומר שאם יעלהו בלילה יפסלו המים מיד ואפילו להקטר חלבים ואיברים. אלא בזה **נמי** סבר רבי יוחנן כרבי חייא בר יוסף שאינם נפסלים לעבודת הקטר איברים בלילה. ומה **דקאמר** "אינו מעלהו" הוא משום שאם יעלהו בלילה יפסלו המים לעבודת היום של המתירים, למחרת. אבל לעבודת הלילה של הקטר איברים, המוקטרים גם בלילה, חזו, ראויים אותם המים לקדש בהם, לפי שאינם נפסלים לעבודות הנעשות גם בלילה אלא אם היו מחוץ לבור בעלות עמוד השחר.

ופרכינן: (1) **אי הכי, היינו דרבי חייא בר יוסף! ואם כן תימה, מה הוסיף רבי יוחנן באומרו "כיוור כיון ששקעו, שוב אין מעלהו"?**

לעבודת הקטר חלבים הנעשית בלילה, משום שבהעלאה הזאת יפסלו המים בלינה מיד, ולא יהיו ראויים אפילו לקידוש לצורך הקטר חלבים.

ובכך נחלק רבי יוחנן בין על רבי חייא בר יוסף ובין על רב חסדא, שהרי לרבי חייא בר יוסף המים הנשארים אחר השקיעה ראויים לקדש בהם להקטר חלבים ואברים, וכל שכן לרב חסדא.

והוינן בה: **למימרא**, שלדעת רבי יוחנן אם יעלו את הכיוור מהבור לשעה קלה בלילה יפסלו המים בלינה, ולעבודת לילה, שהיא הקטר חלבים ואיברים, **נמי לא חזו לקדש בהם, והאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משמיה דאילפא – כיוור שלא שקעו מבערב, מקדש ממנו לעבודת לילה, ולמחר אינו מקדש!** ואם כן, נמצא שלדעת רבי יוחנן אין המים נפסלין לקדש לצורך הקטר חלבים ואברים אלא בעמוד השחר? (9)

[וכעת הבינה הגמרא כי מה שאמר רבי יוחנן בשם אילפא ש"למחר אינו מקדש", ביאורו שאפילו אם

שישקעוהו לפני עמוד השחר, אך בקידוש אין לחוש, כי קודם עלות השחר אין קרבין מתירין, ואחר עלות השחר נפסל הקידוש גם לאברים ואין חשש שיטעה למתירין. וראה הערה 9 לתוס'.

ובשפת אמת כתב שפסול המים העומדים לאברים חל כמתירין, כיון שגם קידושם בכיוור חל גם למתירין ולפיכך דינם תלוי גם במתירין, אבל קידוש ידים חל לכל היום ולילה שאחריה, ולכן אינן נפסלים בשקיעה כמתירין.

9. **בחק נתן** כתב שמקושת הגמרא מוכח שהבינה מדברי רבי יוחנן שלמחר אסור לקדש ממי כיוור ששקעו, כי אילו ידענו שכוונתו ש"לא צריך לקדש" לא קשיא מידי שהרי יתכן שאמר לפי רבי שאינו מעלהו, ואילו לפי רבי אלעזר בריש אינו צריך לקדש.

אך הגמרא העדיפה ליישב שכוונת רבי יוחנן שפסול רק לעבודת יום ונחלקו בגזירת שקוע, ולא נקטה שכוונתו "שאין צריך לקדש" כרבי אלעזר כיון שסברת ההוה אמינא דחוקה, שלא מסתבר לפסול את המים העומדים לאברין אף שהאברין עצמן כשרים בלילה.

1. ביאור מהלק הסוגיא לפי רש"י ולפי תוס':

לרש"י, תירוץ הגמרא לעיל "**אינו מעלהו לעבודת יום אבל לעבודת לילה חזו**" פירושו שרבי יוחנן אמר אינו מעלהו לעבודת היום, כוונתו שלא נפסל אלא לעבודת יום מחר, ולכן לא יעלהו, אבל לעבודת לילה לא נפסל. וגם גזירה ליבא, וכרב חייא. וכך נראה גם מדברי תוס' [בתחילת ד"ה מאי, ובד"ה הגה"ה]. **ופירושו רבינו** בתוס' נקט שאינו מעלהו משום חשש שיטעו להכשירו לעבודת יום מחר, וכבר בשלב זה נקטה

הגמרא שאיסור העלאה הוא משום גזירה.

"**איכא בנייהו גזירת שוקוע**" **לרש"י** כך היא מסקנת הגמרא, רבי יוחנן סובר כרב חסדא שאין נפסל כלל בשקיעת החמה ואפילו למתירין, אלא בעלות השחר. ורק גזרו לשקעו כדי שלא ישכחנו בעלות השחר בחוץ ויפסל.

אך האחרונים ביארו בדברי תוס' [בתחילת ד"ה מאי] שכעת נקטה הגמרא שדעת רבי יוחנן כרב חייא בר"י, שנפסל בשקיעה למתירין, ונחלקו אם מותר להעלותו בלילה או שחוששין שמה ישכחנו בעלות השחר בחוץ ויפסל גם לאברים.

ולפירושו רבינו בתוס', כוונת הגמרא לבאר את התירוץ הקודם, שרבי יוחנן סובר כרבי חייא רק דעתו שגזרו שלא יעלהו בלילה, ומטעם אחר, והוא, שמה יטעו להכשירו למחר, [ובשטמ"ק כתב שיטעו להכשירו כי יסברו שהיה שקוע כל הלילה].

ופירושו שלישי כתבו תוס' [בסוף ד"ה הגה"ה] שרבי יוחנן סובר שפסול למתירין רק מדרבנן ומפני גזירה, ולרבי חייא פסול מן התורה.

"**אי הכי למחר אינו מקדש**", **לרש"י** כיון שרבי יוחנן סובר כרב חסדא, שאין פסול בשקיעה ולכן מקשינן למה אינו מקדש, ומתריצין "שאינו צריך לקדש" כרבי אלעזר שאין לינה פוסלת. ועוד מקשינן על התירוץ שרבי יוחנן סובר כרב חסדא, שאם כן "היינו דרב חסדא".

אך תוס' גרסו "אי הכי למחר אינו צריך לקדש", והקושיא לרבי יוחנן שסובר כרבי חייא, שנפסלין בלילה למתירין, ואם כן למה לא נפסלו המים כשהעלאן לתרומת הדשן. ורק משום כך מסקינן "למתירין מיחזא חזו" והיינו שרבי יוחנן סובר כרב חסדא ולכן רק כאן מקשינן "היינו כרב חסדא".